

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

KZGW
Krajowy Zarząd
Gospodarki Wodnej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym

Produkt 2.3.6.8

Raport z podsumowaniem uwzględnienia w prognozie projektów
PZRP uwag do projektów PZRP wniesionych w ramach
półrocznych konsultacji społecznych

*Projekt: Wsparcie przygotowania krajowych dokumentów planistycznych w zakresie polityki ochrony środowiska
zapewniających skuteczną realizację polityki spójności – Etap II
Dokument: Raport z podsumowaniem uwzględnienia w prognozie projektów PZRP uwag do projektów PZRP
wniesionych w ramach półrocznych konsultacji społecznych*

Metryka

Dane	Opis
Tytuł dokumentu	Raport z podsumowaniem uwzględnienia w prognozie projektów PZRP uwag do projektów PZRP wniesionych w ramach półrocznych konsultacji społecznych
Autor dokumentu (firma / instytucja)	Multiconsult Polska
Nazwa Projektu	Wsparcie przygotowania krajowych dokumentów planistycznych w zakresie polityki ochrony środowiska zapewniających skuteczną realizację polityki spójności – Etap II
Część zamówienia nr	II - Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy, w tym dla regionów wodnych wraz z przygotowaniem wszystkich dokumentów i przeprowadzeniem konsultacji
Umowa	Nr KZGW/DPiZW-op/POPT/2/2013
Rodzaj dokumentu	Raport z podsumowaniem uwzględnienia w prognozie projektów PZRP uwag do projektów PZRP wniesionych w ramach półrocznych konsultacji społecznych
Poufność	NIE
WBS i nazwa produktu	Produkt 2.3.6.8 Raport z podsumowaniem uwzględnienia w prognozie projektów PZRP uwag do projektów PZRP wniesionych w ramach półrocznych konsultacji społecznych

Historia zmian

Wersja	Autor	Data	Zmiana
0.01	AK, PP	2015-08-05	Wstępna wersja dokumentu
0.02	PP	2015-08-25	Wstępna wersja dokumentu
0.03	JT, PP	2015-09-10	Wstępna wersja dokumentu
0.04	JT, JB	2015-10-30	Poprawiona wersja dokumentu
0.05	JT, JB	2015-11-06	Poprawiona wersja dokumentu

Recenzje dokumentu

Recenzent		Data
Sprawdził	Krzysztof Mierzwicki	2015-11-06
Zweryfikował	Jadwiga Ronikier	
Zatwierdził	Andrzej Krzyszczyk	

Odniesienia do innych dokumentów

Nazwa dokumentu	Data opracowania dokumentu
WBS 2.2.4.7 Plan Konsultacji Społecznych	2015-03-06
WBS 2.2.4.11 Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	2015-09-07
WBS 2.2.4.11 Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	2015-09-07
WBS 2.2.4.11 Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoly	2015-09-07
WBS 1.6.4.2 Projekt Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	2015-06-30
WBS 1.6.4.2 Projekt Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	2015-06-30
WBS 1.6.4.2 Projekt Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoly	2015-06-30
WBS 1.8.12.1 Zestawienie wszystkich uwag oraz uzasadnień/opinii merytorycznych do uwag zgłaszanych do projektów planów dla poszczególnych obszarów dorzeczy i regionów wodnych	2015-08-19

Spis treści

Wykaz stosowanych skrótów	5
1 Wprowadzenie	7
2 Spostrzeżenia ogólne dotyczące wniesionych uwag	10
3 Analiza uwag zgłoszonych do PZRP	11
3.1 Zagadnienia o znaczeniu ogólnym	11
3.1.1 Ochrona brzegu morskiego – techniczne formy ochrony	11
3.1.2 Renaturyzacja cieków i terenów wodno-błotnych	12
3.1.3 Skuteczność przeciwpowodziowa istniejących środków ochrony przeciwpowodziowej/konieczność utrzymywania/modernizacji istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej	14
3.1.4 Regulacje i utrzymanie koryta	15
3.1.5 Przeciwpowodziowa funkcja zbiorników suchych versus zbiorników mokrych (wielofunkcyjnych)	16
3.1.6 Ekosystemy i elementy przyrody, dla których powódź jest zjawiskiem pozytywnym	18
3.1.7 Prawdopodobieństwo uzyskania zgody na realizację przedsięwzięć na zasadzie derogacji (art. 4.7. RDW, 6.4. dyrektywy siedliskowej), a analiza wielokryterialna	20
3.2 Zagadnienia dotyczące konkretnych lokalizacji (case studies)	22
3.2.1 Budowa stopnia wodnego poniżej Włocławka – obszar problemowy Dolna Wisła z Toruniem	22
3.2.2 Ujście Wisły	23
3.2.3 Ujście Warty: prace utrzymaniowe i regulacja rzeki – w odniesieniu do Parku Narodowego „Ujście Warty” czy „Drawieńskiego Parku Narodowego”	26
3.2.4 Przywrócenie walorów przyrodniczych Doliny Dolnej Odry poprzez poprawę zdolności retencyjnych i przeciwpowodziowych Międzyodrza	28

Spis tabel

Tabela 1	Wykaz skrótów stosowanych w dokumencie	5
----------	--	---

Spis rysunków

Rysunek 1	Powiązanie przygotowania projektów PZRP i ich konsultacji społecznych z SOOŚ	9
-----------	--	---

Wykaz załączników

Załącznik Nr 1 – Wykaz uwag środowiskowych zgłoszonych w konsultacjach społecznych PZRP

Wykaz stosowanych skrótów

Tabela 1 Wykaz skrótów stosowanych w dokumencie

Skrót	Rozwinięcie
AWK	Analiza Wielokryterialna
CMOK	Stowarzyszenie „Chrońmy Mokradła”
Dyrektywa SEA/SOOS	Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz.Urz.WE L 41 z 14.02.2003)
Dyrektywa Powodziowa	Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. Urz. UE L 288 z 06.11.2007 r.)
Dyrektywa Ptasia	Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, stanowiącej wersję skonsolidowaną wcześniejszej dyrektywy EWG 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 r. o ochronie dziko żyjących ptaków (Dz. Urz. UE L 20 z 26.01.2010 r.)
Dyrektywa Siedliskowa	Dyrektywa 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. UE L 206 z dnia 22 lipca 1992 r. z późn. zm.)
Hot Spot	Obszar problemowy zidentyfikowany na podstawie analizy rozkładu ryzyka powodziowego oraz dostępnej wiedzy zespołu planowania zlewniowego, w stosunku do którego zidentyfikowano konieczność zastosowania jednego lub więcej działań technicznych, nietechnicznych lub kombinowanych w tym działań polegających na odtworzeniu funkcjonalności istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej.
GDOŚ	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
GIS	Główny Inspektor Sanitarny
JCWP	Jednolita część wód powierzchniowych
Konwencja Krajobrazowa	Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r.
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
NGO	Organizacja pozarządowa (z ang. non-government organization)
Prawo wodne	Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. 2015 poz. 469 z późn. zm.)
Projekt	Opracowanie planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla

Skrót	Rozwinięcie
	obszarów dorzeczy i regionów wodnych
PRP	Plan Realizacji Projektu
PZRP	Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym
RW	Region wodny
SOOŚ	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
Strategia Bioróżnorodności	Unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 roku z dnia 3 czerwca 2011 r. „Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny”
UM	Urząd Morski
Ustawa o ochronie przyrody	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.)
Ustawa OOS	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm.)
Ustawa POŚ	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.)
RDW	Dyrektywa 2000/60/WE Rady i Parlamentu Europejskiego z dnia 23 października 2000 r. (Dz. Urz. UE L 327 z 22.12.2000 r.), (Ramowa Dyrektywa Wodna)
WWF	World Wide Fund for Nature
ZP	Zlewnia planistyczna

1 Wprowadzenie

Celem niniejszego raportu jest przedstawienie w jaki sposób uwagi wniesione w ramach półrocznych konsultacji społecznych do projektów PZRP dla obszarów dorzeczy, zostały uwzględnione w Prognozach oddziaływania na środowisko tych projektów.

Raport dotyczy uwag zgłoszonych w terminie do 22 czerwca 2015 r. podczas półrocznych konsultacji społecznych wynikających z ustawy Prawo wodne.

Wszystkie uwagi zgłoszone w trakcie ww. konsultacji społecznych zostały uważnie przeanalizowane na etapie przygotowania Prognozy dla projektu PZRP. W ramach przeprowadzonych analiz stwierdzono, że uwagi mające istotne znaczenie dla środowiska, czyli potencjalnie mające wpływ na zakres strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgłosiły jedynie ekologiczne organizacje pozarządowe (NGOs) tj:

- WWF,
- Klub Przyrodników,
- Stowarzyszenie „Chrońmy Mokradła”.

Treść uwag zgłoszonych do projektów PZRP, a związanych z ochroną środowiska traktowano jako pewnego rodzaju wskazówki do zagadnień, jakie powinny zostać rozwinięte w analizach środowiskowych. Niniejszy raport podsumowuje te spostrzeżenia. Uwagi NGOs omówiono w podziale na główne zagadnienia (Rozdział 3.1.) oraz wybrane przykłady związane z konkretnymi przedsięwzięciami (Rozdział 3.2.). Wszystkie uwagi zebrano w tabeli i opatrzone krótkim komentarzem dotyczącym relacji między treścią uwagi, a zawartością Prognozy (Załącznik 1).

Generalnie, uwagi do projektów PZRP wskazane przez NGOs, są zbieżne z wnioskami SOOŚ. Znajduje to odzwierciedlenie w tekście głównym i załącznikach do Prognoz dla obszarów poszczególnych dorzeczy.

Opracowanie programów strategicznych z zakresu gospodarki wodnej, a PZRP w szczególności, obejmuje wiele etapów, które są przedmiotem konsultacji, zarówno instytucjonalnych, jak też publicznych. Konsultacje umożliwiają wypowiedzenie się i wpływ na kształt Planu na różnych etapach jego tworzenia. Uwagi i wnioski mogą modyfikować treść PZRP. Każda uwaga i wniosek podlega analizom, a sposób jej uwzględnienia i stosowne wyjaśnienia zostają odnotowane w materiałach roboczych z konsultacji społecznych.

Obowiązek zapewnienia aktywnego udziału społeczeństwa w opracowywaniu Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszarów dorzeczy Wisły, Odry i Pregoty nakłada na Polskę bezpośrednio Dyrektywa Powodziowa. Zgodnie z wymaganiami zawartymi w art. 10 ust. 1 tej Dyrektywy państwa członkowskie podają do publicznej wiadomości wstępne oceny ryzyka powodziowego, mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego oraz plany zarządzania ryzykiem powodziowym. Zapewnienie aktywnego udziału wszystkich zainteresowanych stron powinno być skoordynowane, w odpowiednich przypadkach, z podobnym obowiązkiem wynikającym z art. 14 Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Prezes KZGW, jako organ administracji opracowujący projekt PZRP, prowadził konsultacje społeczne w oparciu o przepisy krajowe transponujące wymagania wspólnotowe, czyli art. 88h ust. 6, 7, 8 i art. 119 ust. 3a ustawy Prawo wodne oraz na zasadach i w trybie określonym w art. 30 i art. 39 ustawy OOS. Zapewniono w ten sposób możliwość aktywnego udziału wszystkich zainteresowanych w osiągnięciu celów zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności w przygotowaniu, przeglądzie oraz aktualizacji Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym. Plany te podawane są do publicznej wiadomości co najmniej na rok przed rozpoczęciem okresu, którego dotyczą, a składanie pisemnych uwag do ustaleń projektu możliwe jest przez okres sześciu miesięcy. Napływające uwagi i wnioski były analizowane na bieżąco pod kątem ewentualnej konieczności modyfikacji Planu.

Prace nad oceną oddziaływania PZRP na środowisko prowadzone były równolegle z opracowywaniem Planu. Wstępne wyniki prowadzonych analiz, w szczególności obszary potencjalnych konfliktów środowiskowych, były wówczas sygnalizowane. Dotyczyło to przede wszystkim inwestycji, które były pierwotnie planowane do realizacji w ramach PZRP, a które ze względów środowiskowych mogły stanowić barierę w przyjęciu PZRP z uwagi na przepisy ustawy o ochronie przyrody i ustawy Prawo wodne. Współdziałanie zespołów przygotowujących Plan i Prognozę miało na celu uwzględnienie potrzeby ochrony środowiska i dokonania ewentualnych zmian w projektach PZRP na jak najwcześniejszym etapie prac nad tymi dokumentami, co jest zgodne z dobrymi praktykami strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

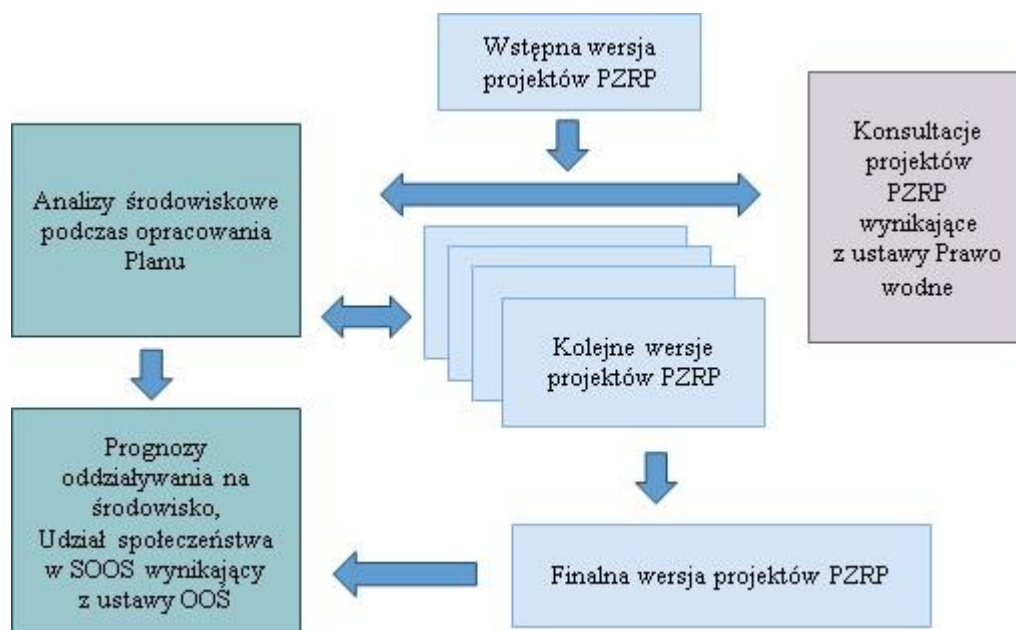
Omówione w niniejszym raporcie uwagi i wnioski wniesione w trakcie konsultacji społecznych PZRP, obejmowały ważne problemy występujące na styku ochrony środowiska oraz ochrony ludności i mienia przed powodzią. Wszystkie zgłoszone zagadnienia zostały przeanalizowane i tam, gdzie było to możliwe oraz uzasadnione, uwzględnione w projektach PZRP.

Po zakończeniu półrocznych konsultacji społecznych wraz z końcem czerwca 2015 r., powstała zweryfikowana wersja projektów PZRP, która uwzględniała zarówno wyniki zgłoszonych uwag i wniosków, jak też współpracy z zespołem ochrony środowiska. **Ta zmodyfikowana wersja projektów PZRP stanowiła podstawę do końcowej oceny i udziału społeczeństwa w ramach SOOS. W efekcie, w Prognozie doszczegółowiono analizy wykonane w ramach opracowania PZRP, a zagadnienia poruszone przez NGOs znalazły odzwierciedlenie w ostatecznym tekście Prognozy.**

Powiązanie procesu opracowywania projektów PZRP i ich konsultacji społecznych oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko pokazano w ujęciu schematycznym na Rysunku 1.

Projekt: Wsparcie przygotowania krajowych dokumentów planistycznych w zakresie polityki ochrony środowiska zapewniających skuteczną realizację polityki spójności – Etap II
Dokument: Raport z podsumowaniem uwzględnienia w prognozie projektów PZRP uwag do projektów PZRP wniesionych w ramach półrocznych konsultacji społecznych

Rysunek 1 Powiązanie przygotowania projektów PZRP i ich konsultacji społecznych z SOOS

2 Spostrzeżenia ogólne dotyczące wniesionych uwag

Część uwag zgłoszonych przez NGOs ma charakter problemowy i znajduje swoje źródło w różnicy poglądów wynikającej, przynajmniej częściowo z różnych postaw aksjologicznych. Jest to zjawisko normalne we współczesnym społeczeństwie i nadaje motorykę dyskusji, w tym również w aspekcie międzypokoleniowym, czy w kontekście „zawodowiec – entuzjasta”. Odmienność w zakresie aksjologii jest też bardzo często częścią etosu organizacji pozarządowych, nie pozwalając im się zgodzić z poglądami głównego nurtu w oparciu o rzeczywistą rozbieżność poglądów, a czasem nawet dla zademonstrowania swojej odmienności. Różnica poglądów praktycznie nie dotyczy postrzegania wartości przyrodniczych w kontrze do realizacji celów i procesów społeczno-gospodarczych. Tutaj obie strony dialogu za punkt wyjścia przyjmują paradygmat zakładający istnienie konfliktu lub przynajmniej konkurencji pomiędzy wartościami i celami przyrodniczymi, a wartościami i celami społeczno-gospodarczymi, i chociaż sympatie stron dialogu rozkładają się zdecydowanie różnie to podejście to w pewnym sensie definiuje płaszczyznę dyskusji.

Uwagi zgłoszone w ramach konsultacji PZRP przez NGOs mają charakter opinii eksperckich powołujących się na wiedzę naukową, ustalenia międzynarodowe i znajomość problemów środowiskowych.

Część opinii opiera się na przekonaniach, nie zawsze popartych analizami, a w szczególności wynikami modelowania. W wielu jednak przypadkach, przedmiotem uwag są nie tylko zaproponowane rozwiązania (techniczne lub nietechniczne), których skuteczność można weryfikować modelowaniem, ale również cele szczegółowe, a nawet sama identyfikacja miejsc problemowych (Hot Spotów).

Wiele uwag ma swoje korzenie w propagowaniu przez NGOs nowego podejścia do rzeki jako wartości publicznej i do sposobu zarządzania ryzykiem powodziowym (poprzez m.in. zagospodarowanie przestrzenne) w myśl filozofii/koncepcji opierającej się na założeniach określonych hasłami: „powódź jest zjawiskiem naturalnym”, „przestrzeń dla rzeki” czy budowanie retencji nietechnicznej w zlewni jako sposób minimalizacji zagrożenia powodziowego. Filozofia ta jest promowana przez agencje Komisji Europejskiej, lecz w niewielkim stopniu akceptowana przez beneficjentów i znajduje umiarkowane zrozumienie i wsparcie opinii publicznej. Głównym tego powodem jest stopień złożoności materii i słaba edukacja publiczna w tym zakresie.

3 Analiza uwag zgłoszonych do PZRP

3.1 Zagadnienia o znaczeniu ogólnym

3.1.1 Ochrona brzegu morskiego – techniczne formy ochrony

Klub Przyrodników i WWF Polska podnoszą, że rekomendowane przez HELCOM podejście, które zaleca rozwiązania o charakterze kompromisowym, umożliwiające ochronę terenów zurbanizowanych, ale zapewniające również zachowanie naturalnych procesów dynamiki brzegu na odcinkach nie zurbanizowanych, jest w pełni zgodne z ideą planowania zarządzania ryzykiem powodziowym i powinno zostać w pełni zastosowane w PZRP. Organizacje te powołują się na fakt, że Polska jest sygnatariuszem Konwencji o Ochronie Morza Bałtyckiego, a tym samym wykonywanie ustaleń i rekomendacji wypracowanych w procesie HELCOM powinno być traktowane jako zobowiązanie międzynarodowe. Komisja Helsińska (HELCOM) zaleca chronić naturalne procesy brzegowe tam, gdzie nie zagrażają istotnym interesom ekonomicznym lub kulturowym obszaru (zalecenia 15/1 i 16/3 HELCOM): *„Umocnienia brzegowe należy więc stosować jedynie tam gdzie występuje bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia, życia i/bądź mienia ludzi. [...] należy zastrzec, że odbudowa powinna być poprzedzona oceną zasadności dalszego istnienia każdej takiej konstrukcji, uwzględniającą także jej pośrednie oddziaływanie na inne odcinki brzegu (tj. zakłócenia, jakie istnienie danej konstrukcji wprowadza do procesów transportu rumowiska, także w kierunku wzdłuż wybrzeża morskiego).”*

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

Prognoza identyfikuje problem związany z technicznymi formami ochrony brzegu i odnosi się do niego przede wszystkim poprzez wskazanie potencjalnych negatywnych oddziaływań, jakie mogą mieć miejsce w wyniku realizacji inwestycji technicznych na brzegu morskim i sformułowanie zaleceń (Załącznik D.4 Prognozy, rozdział 12 „Prace utrzymaniowe na brzegu morskim”).

Negatywne oddziaływanie może być związane z likwidacją siedlisk gatunków psammoofilnych oraz siedlisk związanych z pograniczem wody i lądu, szczególnie solnisk. Sztuczne zasilanie plaż oraz budowanie nabrzeży eliminuje gatunki napiaskowe, wymagające sukcesywnie przemieszczającego się piasku. Stabilizacja wydmy białych powoduje szybkie przejście kolejnych stadiów sukcesyjnych, a tym samym eliminację roślinności pionierskiej na siedliskach nadbrzeżnych piasków.

Z drugiej strony refulacja jest często korzystna dla zachowania siedliska, dla ochrony, którego tworzy się obszary Natura 2000 – kidziny (siedlisko 1210¹).

Prace utrzymaniowe na brzegu morza mogą stanowić zagrożenie dla następujących siedlisk przyrodniczych:

- klify na wybrzeżu Bałtyku (siedlisko 1230),

---

¹ Numeracja siedlisk zgodna z załącznikiem I dyrektywy siedliskowej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory). Gwiazdką oznaczono typy siedlisk o znaczeniu priorytetowym.

- kładzina na brzegu morskim (siedlisko 1210) – w przypadku trwałej zabudowy strefy brzegowej,
- solniska nadmorskie (siedlisko 1330),
- duże płytkie zatoki (siedlisko 1160),
- zalewy i jeziora przymorskie (siedlisko 1150*),
- ujścia rzek (estuaria, siedlisko 1130),
- wilgotne zagłębienia międzywydmowe (siedlisko 2190),
- nadmorskie wydmy szare (siedlisko 2130).

W Zał. D.4 Prognozy, w rozdziale 12.4.1, zaproponowano środki i działania minimalizujące na etapie projektowania, które odnoszą się do ww. zagadnienia i problemu ochrony brzegu morskiego. Przykładowe zalecenia:

- Przed decyzją o planowaniu i projektowaniu prac utrzymaniowych należy rozważyć konieczność ich przeprowadzenia, to znaczy rzeczywistą potrzebę istnienia niektórych budowli i urządzeń.
- Należy zweryfikować celowość prowadzenia na niektórych odcinkach brzegu morskiego prac utrzymaniowych ze względu na ich znaczne koszty i mało wymierne efekty gospodarcze.
- Należy wyznaczyć odcinki brzegu morskiego do utrzymania naturalnych procesów kształtowania linii brzegowej.
- Całkowite zatrzymanie procesów erozyjnych wybrzeża poprzez zastosowanie planowanych inwestycji może być niemożliwe. Dlatego zaleca się, aby problem ten uwzględnić przede wszystkim na etapie opracowywania lokalnych dokumentów planistycznych. W ramach planowania kierunków zagospodarowania przestrzennego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, zaleca się odsunięcie zabudowy i infrastruktury rekreacyjnej i innej od pierwszego wału wydowego oraz od krawędzi klifu (dotyczy to zwłaszcza aktywnych i stromych zboczy klifu).

Wnioski:

Wnioski i rekomendacje zawarte w Prognozie są zbieżne z uwagami NGOs. Znalazło to odzwierciedlenie w Załączniku D.4 Prognozy.

3.1.2 Renaturyzacja cieków i terenów wodno-błotnych

W Katalogu Działań PZRP renaturyzacja cieków i rewitalizacja ekosystemów wodno- błotnych pojawia się w wielu działaniach (1, 2, 19, 20), choć w dokumencie głównym PZRP występuje dość nielicznie.

Organizacje pozarządowe twierdzą, że projekt PZRP został nadmiernie zdominowany przez rozwiązania techniczne, gdyż a priori przyjęto, że rozwiązania nietechniczne będą traktowane jako komplementarne i uzupełniające. Co najmniej średni priorytet powinna otrzymać renaturyzacja cieków. Mimo istnienia wielu cieków o naturalnym charakterze, projekty renaturyzacyjne są celowe jako pilotażowe wdrażanie nowego podejścia do rzek, a lokalnie

mogą przynieść istotne korzyści w zarządzaniu ryzykiem powodziowym. Priorytet średni należałoby natomiast nadać retencji zbiornikowej (budowie zbiorników retencyjnych), które powinny być realizowane tam, gdzie odbudowa retencji na terenach rolniczych i leśnych oraz retencji dolinowej wskutek renaturyzacji cieków i ich dolin okaże się niewystarczająca.

Klub Przyrodników proponuje, aby w działaniu 19 – Renaturyzacja koryt cieków i ich brzegów, dodać *„W miarę możliwości odtworzenie i umożliwienie przebiegu naturalnych procesów korytotwórczych, w tym procesów erozji i akumulacji oraz bocznej migracji koryta rzeki”*. Skuteczna renaturyzacja cieku to nie tylko ukształtowanie określonych struktur, ale także ożywienie procesów, które w sposób dynamiczny kształtują naturalną strukturę koryta; tylko wówczas efekty renaturyzacji, w tym równowaga hydrodynamiczna będą mogły być trwałe. Naturalna równowaga hydrodynamiczna cieku wymaga m. in. lokalnego zachodzenia procesów erozji i akumulacji, w tym lokalnie erozji bocznej – gdzieś przecież muszą istnieć źródła transportowanych i akumulowanych przez cieki osadów. Równowaga hydrodynamiczna oznacza m. in. lokalne tworzenie się odsypów, łach, namulisk, wybojów, głębočków i wyrw, które są właśnie naturalnymi elementami morfologii koryta cieków i tak powinny być postrzegane – równowaga polega na dynamicznej trwałości koryta rzeki, ale nie na jego zupełnej niezmienności. Podejście takie powinno być szerzej uwzględnione w działaniach renaturyzacyjnych”

CMOK stwierdza: *„Znaczna większość małych i bardzo małych cieków w Polsce ma drastycznie przekształconą hydromorfologię: wyprostowane i skrócone koryto, zawężone i wyprofilowane w sposób znacząco przyspieszający spływ. Dotyczy to nie tylko cieków płynących przez obszary intensywnie zagospodarowane rolniczo, ale także wielu rzek płynących przez obszary leśne, nieużytki lub tereny ekstensywnie użytkowane. Najlepszą drogą do odtworzenia naturalnej retencji dolinowej związanej z tymi ciekami jest ich restytucja przyrodnicza (renaturyzacja) poprzez odtworzenie meandrującego koryta i nadrzecznych terenów mokradłowych. Proponowane działania to: pełna restytucja meandrującego koryta – opcja optymalna, wymaga z reguły wykupów gruntów i prac ziemnych związanych z odkopaniem koryta po śladach dawnych starorzeczy; umieszczanie rumoszu kamiennego lub drzewnego w ciekach w celu spowolnienia przepływu i zainicjowania naturalnych procesów zmierzających do wzbogacenia hydromorfologii cieku”*.

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

W Prognozie, z Katalogu Działań przewidzianych w projekcie PZRP, wyróżniono działania mające na celu renaturyzację i rewitalizację ekosystemów wodno-błotnych. Potencjalne oddziaływania przedsięwzięć, które można zaklasyfikować do tego typu, zostały przedstawione w Załączniku D.4 Prognozy w rozdziale 10 „Renaturyzacja i rewitalizacja ekosystemów wodno-błotnych”.

Generalnie nie ma rozbieżności podejścia pomiędzy tym wskazanym w Prognozie i stanowiskiem NGOs. W Prognozie zauważono jednak, że pomimo generalnie korzystnego wpływu tego typu działań na środowisko, przedsięwzięcia podejmowane w ramach renaturyzacji i rewitalizacji ekosystemów wodno-błotnych mogą mieć również oddziaływania o charakterze negatywnym. W szczególności dotyczy to budowy małych i średnich zbiorników wodnych w ramach zwiększania retencji i renaturyzacji. Należy pamiętać, że skala i znaczenie potencjalnych oddziaływań zależy każdorazowo od skali podejmowanych prac, zastosowanych metod projektowania oraz lokalnych uwarunkowań środowiskowych.

Wnioski:

Wnioski i rekomendacje zawarte w Prognozie są zbieżne z uwagami NGOs. Ponadto, w Prognozie zauważono również inne aspekty związane z działaniami mającymi na celu renaturyzację i rewitalizację ekosystemów wodno-błotnych, związane ze zbiornikami wodnymi. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w Załączniku D.4 Prognozy.

3.1.3 Skuteczność przeciwpowodziowa istniejących środków ochrony przeciwpowodziowej/konieczność utrzymywania/modernizacji istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej

Klub Przyrodników zauważa: „*Wariant zerowy zakłada, że eksploatacja całej obecnej infrastruktury deklarowanej jako „przeciwpowodziowa” ma sens (jest zasadna i konieczna) z punktu widzenia zarządzania ryzykiem powodziowym. Tymczasem nie jest to wcale oczywiste: niektóre elementy tej infrastruktury mogą mieć zanedbywalnie małe znaczenie dla zarządzania ryzykiem. Podobnie, „wariant utrzymaniowy” zakłada z góry, że utrzymywanie i odtwarzanie całej obecnej infrastruktury deklarowanej jako „przeciwpowodziowa” ma sens (jest zasadne i konieczne) z punktu widzenia zarządzania ryzykiem powodziowym. Elementem Planu powinna być ocena znaczenia poszczególnych elementów obecnie istniejącej infrastruktury dla poziomu ryzyka powodziowego. Ocena ta powinna objąć również porównanie kosztów eksploatacji, utrzymywania i odtwarzania poszczególnych elementów infrastruktury przeciwpowodziowej z oczekiwaną wg modelowania hydrologicznego wartością strat powodziowych, którym dany element zapobiega*”.

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

Z punktu widzenia Prognozy – w ocenie celów „Zdrowie i bezpieczeństwo ludzi” oraz „Cele gospodarcze i ochrona dóbr materialnych dużej wartości” zagadnienie to ma istotne przełożenie na udowodnienie nadrzędnego interesu publicznego. Zasadniczo należy wskazać, że utrzymanie infrastruktury przeciwpowodziowej w należyтым stanie jest zadaniem administracji publicznej a brak podejmowanych w tym zakresie działań mógłby zostać uznany za marnotrawienie środków publicznych. Oczywiście istnieją przypadki, w których w wyniku analiz i modelowania hydrodynamicznego wykonanych na potrzeby Planu, wskazano, że niektóre elementy istniejącej infrastruktury powinny zostać rozebrane (np. wały), o ile tego typu działalność obniży ryzyko powodziowe i w efekcie przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa ludzi i zachowania ich zdrowia.

W Prognozie, w rozdziale 6.1.2 (tabela: „*Przykłady możliwości rozwiązań alternatywnych dla działań PZRP*”) sformułowano zalecenia dotyczące możliwych wariantów alternatywnych (niekoniecznie tylko technicznych). W ramach rozwiązań alternatywnych mogą zostać wykonane także działania polegające na przykład na zalesieniach, rozsunięciu obwałowania w celu zwiększenia retencji w zlewni powyżej oraz spłaszczenia fali powodziowej poniżej, likwidacji wałów i wyznaczeniu terenów do zalania itp. Możliwość ich zastosowania wymaga jednak modelowania hydrodynamicznego.

Wnioski:

Wnioski i rekomendacje zawarte w Prognozie są zbieżne z uwagami NGO. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w rozdziale 6 Prognozy.

3.1.4 Regulacje i utrzymanie koryta

Klub Przyrodników zauważa: „Regulacje i utrzymanie rzek nie zawsze sprzyjają ograniczaniu ryzyka powodziowego. W niektórych sytuacjach prace regulacyjne i utrzymaniowe mogą rzeczywiście umożliwić szybszy przepływ wody przez tereny wrażliwe (np. węzły miejskie), ale regulacje i utrzymywanie rzek na terenach nie zurbanizowanych przyczyniają się raczej do zwiększenia, a nie zmniejszenia ryzyka poniżej, gdyż ograniczają retencję dolinową i korytową, przyspieszając spływ wody na tereny niżej położone. [...]” oraz „Zasadnicze wątpliwości ze środowiskowego punktu widzenia budzą także „prace konserwacyjne w obrębie koryta wielkiej wody” na Dolnej Wiśle oraz odbudowa urządzeń regulacyjnych Wisły. Podstawą wartości przyrodniczych doliny Dolnej Wisły, chronionych m. in. w obszarach Natura 2000 jest właśnie „dziczejący” charakter koryta Wisły i jej międzywala; w tym krętość nurtu, występowanie przemiałów, wybojów i lach, znaczny stopień renaturyzacji dawnej zabudowy ostrogowej, mozaika zarośli i zadrzewień łęgowych w międzywale. Interesem społecznym jest zachowanie i ochrona tych wartości, co należy uwzględnić.”

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

Regulacje i utrzymanie koryta znalazły się w Prognozie w dwóch typach przedsięwzięć – regulacja rzek i potoków oraz oczyszczanie i utrzymanie koryt rzecznych. Najważniejszym podkreślanym w Prognozie oddziaływaniem wynikającym z realizacji tego typu przedsięwzięć jest trwała utrata możliwości odtwarzania przez rzekę naturalnych form terenowych w korycie i na tarasach zalewowych. Roboty te mogą spowodować zagrożenia dla strategicznych celów ochrony środowiska „Ochrona bioróżnorodności” i „Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych dla wód”. Z uwagi na krytyczne znaczenie oceny w tym zakresie, w Załączniku D.4 (rozdział 6.4.1 i 6.4.2 dotyczący środków i działań minimalizujących dla działań typu „Oczyszczanie i utrzymanie koryt rzecznych”) Prognozy zalecono m.in.:

- Przed decyzją o planowaniu i projektowaniu prac utrzymaniowych należy rozważyć konieczność ich przeprowadzenia, to znaczy rzeczywistą potrzebę istnienia niektórych budowli i urządzeń.
- Koncepcję wykonania prac utrzymaniowych powinna poprzedzać analiza alternatywnych rozwiązań osiągnięcia założonego celu; w przypadku potwierdzenia konieczności przeprowadzenia prac utrzymaniowych powinna zostać przeprowadzona analiza, mająca na celu precyzyjne wyznaczenie odcinka cieku przeznaczonego do wykonania robót, możliwość odstąpienia od prostowania koryta, możliwość wykonania regulacji jednostronnej oraz możliwość zastosowania rozwiązań dopuszczających swobodne kształtowanie się linii brzegowej rzeki.
- Pogłębienia powinny być ograniczane do absolutnie niezbędnego minimum, nie powinny być prowadzone w obrębie naturalnych brzegów oraz obszarów rozpoczynających bystrza.
- Należy pozostawić istniejące wyspy i odsypiska w korycie cieku, boczne odnogi i miejsca zastoiskowe (zachować połączenie z korytem cieku).
- W miarę możliwości należy rezygnować z usuwania drzew i krzewów w dolinie i umożliwić tym samym regenerację naturalnych ekosystemów nadrzecznych.
- W czasie prac utrzymaniowych w dolinach rzecznych należy zachować szczególne środki ostrożności, gdyż zawsze prace takie prowadzone są w miejscach wrażliwych środowiskowo.

Aby międzywale mogło spełniać swoją ogólnie oczekiwaną funkcję polegającą na przyspieszeniu spływu wód powinno być wolne od zadrzewień i zakrzaczeń stwarzających

ryzyko spiętrzenia wód wezbraniowych i uszkodzenia infrastruktury przeciwpowodziowej, mając na uwadze znaczny stopień zagospodarowania terenów na zawału. Uwzględniając wartości przyrodnicze Doliny Dolnej Wisły prace te ograniczają się do niezbędnego minimum. Urządzenia regulacyjne na rzekach mają za zadanie utrzymać kręty charakter koryta przy określonych stanach (najczęściej średnich) oraz zapewnić bezpieczeństwo powodziowe (przede wszystkim zimowe, wynikające z zatorów lodowych), umożliwiając uzyskanie odpowiednich dla pracy lodołamaczy głębokości, a także ochronić brzeg przed erozją, mogącą skutkować uszkodzeniem stopy wału. Zabudowa ta w dalszym ciągu umożliwia występowanie przemiałów, wybojów i łach, przy stanach niskich i wysokich. Brak interwencji związany z odbudową budowli przyczyni się do zwiększania ryzyka powodziowego dla mieszkańców Doliny Dolnej Wisły, których ochrona stanowi nadrzędny interes publiczny. Działania przeciwpowodziowe, zwłaszcza techniczne, będą często konfliktowe w stosunku do przyrodniczych celów ochrony środowiska wskazanych w Prognozie. Na to ryzyko związane ze skumulowaniem w przestrzeni fragmentu rzeki szeregu działań mogących mieć znacząco negatywny wpływ na cele środowiskowe Ramowej Dyrektywy Wodnej, czy bioróżnorodność oraz powierzchnię ziemi wskazano w Prognozie. Nie oznacza to jednak brak możliwości realizacji przedsięwzięć przewidzianych w dokumencie, a jedynie konieczność dołożenia szczególnego starania na etapie wyboru lokalizacji oraz zatwierdzania skali i rodzaju działań, aby uniknąć ich wzajemnego wykluczenia się oraz zminimalizować i w razie potrzeby skompensować znacząco negatywny wpływ na środowisko. Prognoza wskazuje także na ryzyko konieczności uzyskania derogacji z art. 38j ustawy Prawo wodne oraz/albo art. 34 ustawy o ochronie przyrody². Przygotowana dla tych przedsięwzięć dokumentacja musi uwzględniać wszelkie wymogi prawne, w tym, w przypadku takiej konieczności, zawierać plan kompensacji przyrodniczej.

Wnioski:

Wnioski i rekomendacje zawarte w Prognozie są zbieżne z uwagami NGO. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w Załączniku D.4 Prognozy. W Prognozie wskazano dodatkowo na to, że działania związane z regulacją i utrzymaniem koryta cieków, z uwagi na ich potencjalnie negatywny wpływ na środowisko, nie powinny być odgórnie przekreślone. Ich realizacja jest możliwa jednakże wymaga to dołożenia szczególnego starania na etapie wyboru lokalizacji oraz zatwierdzania skali i rodzaju działań, aby zminimalizować i w razie potrzeby skompensować znacząco negatywny wpływ na środowisko.

3.1.5 Przeciwpowodziowa funkcja zbiorników suchych versus zbiorników mokrych (wielofunkcyjnych)

W ocenie WWF Polska bardzo poważnym mankamentem PZRP są liczne propozycje budowy zbiorników mokrych (wielofunkcyjnych), w tym niewielkich zbiorników retencyjnych, których znaczenie w spłaszczaniu fali powodziowej jest marginalne, a których budowa zawsze wiąże się z poważnym negatywnym wpływem przedsięwzięcia na stan wód (nawet po wybudowaniu przepławki). Analiza tego typu przedsięwzięć wymienionych w projekcie PZRP Śródkowa Wisła nasuwa poważne obawy, że pod nośnym społecznie hasłem zarządzania ryzykiem powodziowym próbuje się przemycić do PZRP zbiorniki o funkcji wyłącznie rekreacyjnej.

---

² Art. 38j ustawy Prawo wodne określa warunki dopuszczalności nieosiągnięcia dobrego stanu ekologicznego oraz niezapobieżenia pogorszeniu stanu ekologicznego oraz dobrego potencjału ekologicznego wód, art. 34 ustawy o ochronie przyrody określa warunki pod jakimi może zostać udzielone zezwolenie na realizację przedsięwzięcia znacząco negatywnie oddziałującego na obszar Natura 2000.

W związku z tym organizacja ta postuluje usunięcie z projektu PZRP Środkowa Wisła wszystkich przedsięwzięć polegających na budowie mokrych zbiorników wodnych. Alternatywnie wobec całkowitego usunięcia tych przedsięwzięć z PZRP Wisła Środkowa, może być rozważone zastąpienie zbiorników mokrych zbiornikami suchymi, po wykonaniu modelowania wskazującego, że zbiornik w tej lokalizacji rzeczywiście ma istotne znaczenie dla spłaszczania fali powodziowej.

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

Prognoza generalnie negatywnie ocenia budowę zbiorników wodnych, w szczególności, w odniesieniu do ich oddziaływania na bioróżnorodność, powierzchnię ziemi oraz biologiczne i hydromorfologiczne właściwości JCWP.

Spiętrzenie rzeki i powstanie sztucznego zbiornika wodnego prawie zawsze oznacza istotne pogorszenie bioróżnorodności, ponieważ ekosystemy rzeczne i związane z rzekami obejmują znacznie większą ilość wartościowych i rzadkich gatunków niż ekosystemy jeziorne. Następuje zanik siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt związanych ściśle z warunkami środowiska rzeczno-łęgowego oraz fragmentacja ekosystemu rzeki i siedliska np. głowacza białopłetwego.

Eksplotacja budowli piętrzącej powoduje wyrównanie przepływu, czyli zmniejszenie amplitudy wahań przepływów i poziomów wody poniżej zbiornika. Jest to niekorzystne dla ekosystemów rzecznych i nadrzecznych, których istnienie jest warunkowane przez naprzemienne występowanie wezbrań i niżówek. Likwidacja okresowych zalewów przez zbiornik jest szczególnie niekorzystna dla zależnych od okresowych zalewów siedlisk ptaków oraz lasów łęgowych (kod siedliska: 91E0, 91F0) i łąk selernicowych (kod siedliska: 6440).

Zmiany transportu rumowiska powodują zagrożenie dla siedlisk od niego zależnych, czyli kamieńców nadrzecznych (kod siedliska: 3220, 3230, 3240), oraz mulistych brzegów rzek (kod siedliska: 3270), a także łąk stanowiących siedliska ptaków.

Budowla piętrząca stanowi istotną barierę na trasie wędrówki ryb, co ma szczególne znaczenie dla ryb dwuśrodowiskowych (jak: łosoś, troć, certa, jesiotr).

Potencjalne oddziaływania związane z budową i funkcjonowaniem zbiorników wodnych zostało opisane w Załączniku D.4 Prognozy, w rozdziale 1 dotyczącym sztucznych zbiorników wodnych – budowli piętrzących.

Ponadto, w rozdziale 6.1.2 w tabeli „Przykłady możliwości rozwiązań alternatywnych dla działań PZRP” Prognozy, wskazano na możliwe rozwiązania alternatywne, którymi w odniesieniu do zbiorników wodnych są m.in.: budowa zbiorników suchych i polderów, likwidacja wałów i wyznaczenie terenów do zalania, likwidacja zagrożonej zabudowy, czy budowa sieci małych zbiorników na dopływach zamiast dużych na rzece głównej.

Wynika z tego, że wnioski i rekomendacje zawarte w Prognozie są zbieżne z uwagami NGO. Zarówno opinia NGO, jak i wyników Prognozy, miała wpływ na końcowy kształt PZRP. W trakcie analiz i opracowywania Planów branych było pod uwagę szereg różnych wariantów planistycznych, w tym także takich, które zawierały działania polegające na budowie zbiorników. W ostatecznej wersji PZRP, po dokonaniu weryfikacji analiz, do realizacji w pierwszym cyklu planistycznym, pozostawiono niewielką ilość zbiorników, z czego większość są to zbiorniki suche, a nie mokre. Odzwierciedleniem tego są listy strategicznych inwestycji technicznych wskazane w Planie dla obszaru dorzecza Wisły i w Planie dla obszaru dorzecza Odry (rozdział 12.3.2). Na tych listach wskazane są zlewnie, w których planowane są

takowe zbiorniki. W Planie dla obszaru dorzecza Pregoty, w pierwszym okresie planistycznym, nie są planowane żadne działania techniczne.

Ostatecznie spośród 13 zbiorników retencyjnych przewidzianych w wariantcie preferowanym w PZRP dla RW Środkowej Wisły, 6 stanowią zbiorniki suche, natomiast w I cyklu planistycznym, w ostatecznej wersji PZRP przewidziano realizację tylko 4 z nich (tylko suchych). Dotyczy to zlewni Kamiennej w ramach działania polegającego na zabezpieczeniu przeciwpowodziowym miasta Ostrowiec Świętokrzyski. Ponadto, w Planie dla RW Środkowej Wisły, w pierwszym okresie planistycznym, zostały przewidziane działania utrzymaniowe na istniejących zbiornikach wodnych oraz w strefie ich oddziaływania.

Należy również podkreślić, że w Prognozie wskazano także na potencjalne oddziaływania o charakterze pozytywnym wynikające z budowy zbiorników mokrych (np. w aspekcie wpływu na walory krajobrazowe). W trakcie konsultacji projektów PZRP w ramach ustawy Prawo wodne, przedstawiciele gmin podkreślali zdecydowane korzyści społeczno-gospodarcze związane z budową zbiorników mokrych, podkreślając z jednej strony ich właściwości stanowiące szansę rozwojową dla gminy (jako atrakcja turystyczno-rekreacyjna) i straty związane z budową zbiorników suchych (wyłączenie z innego użytkowania, w szczególności dla celów budowlanych, potrzeba utrzymywania nie tylko zbiornika ale również obszaru zalewowego).

W ramach prac nad PZRP rozważono dla niektórych zlewni wariant budowy zbiornika mokrego - wielofunkcyjnego (pomimo większego oddziaływania na środowisko). Dotyczyło to miejsc, gdzie jest to podyktowane potrzebą walki z suszą lub wspomaganie systemu zaopatrzenia ludności w wodę. Istnieje bowiem możliwość łączenia różnych funkcji obiektów takich jak zbiorniki wodne. Z Prognozy wynika jednak, że w PZRP należy analizować przede wszystkim funkcję przeciwpowodziową tych obiektów. Biorąc pod uwagę zasadę przezorności oraz zapisy innych dokumentów strategicznych, w Prognozie, w kilku przypadkach, zwłaszcza w regionie wodnym Górnej Wisły, oceniono zbiorniki jako wielofunkcyjne. Antycypowano w ten sposób potencjalny skumulowany wpływ PZRP (gdzie zbiorniki są planowane jako suche) i innych dokumentów strategicznych, o których wiadomo, że będą rekomendowały do realizacji zbiorniki mokre.

Wnioski:

Wnioski i rekomendacje zawarte w Prognozie są zbieżne z uwagami NGO. Zarówno uwagi zgłoszone przez NGO, jak i wyniki analiz przeprowadzonych w ramach SOOŚ, wpłynęły na ostateczny kształt projektów PZRP.

3.1.6 Ekosystemy i elementy przyrody, dla których powódź jest zjawiskiem pozytywnym

Klub Przyrodników podnosi: „Mimo, że PZRP i ocena ryzyka z założenia koncentrują się na negatywnych konsekwencjach powodzi, warto zaznaczyć, że dla niektórych ekosystemów ich okresowe zalewanie (stanowiące „pokrycie przez wodę terenu, który normalnie nie jest pokryty wodą) lub niszczenie przez płynącą wodę, jest czynnikiem pozytywnym, a wręcz decydującym o istnieniu i właściwym stanie takich ekosystemów. Zdajemy sobie sprawę z braku możliwości uwzględnienia powyższego w obecnych PZRP, sugerujemy jednak by w kolejnej ocenie ryzyka powodziowego zidentyfikować i zaznaczyć na mapach ryzyka powodziowego ekosystemy i elementy przyrody, dla których powódź jest zjawiskiem pozytywnym. Będą to w szczególności:

- *lasy łęgowe (siedliska przyrodnicze 91E0 i 91F0) oraz łęgowe zarośla wierzb w dolinach rzecznych – zależne od okresowych zalewów,*
- *łąki selernicowe (siedlisko przyrodnicze 6440) i inne typy łąk zalewowych w dolinach rzecznych oraz błonia nadrzeczne o charakterze pastwisk – zależne od okresowych zalewów;*
- *murawy naspiaskowe (siedlisko przyrodnicze 6210) na piaskowych osadach aluwialnych w dolinach rzecznych – zależne od osadów tworzonych okresowo pod wpływem zalewów;*
- *kamieńce (siedliska przyrodnicze 3220, 3230, 3240) – tworzone w wyniku transportu rumowiska głównie przez wody wezbraniowe, a także wymagające okresowego przemodelowywania i odświeżania przez wody wezbraniowe;*
- *muliste brzegi rzek (siedlisko przyrodnicze 3270) – wymagające okresowego „odświeżania” co zapewniają m. in. wody wezbraniowe; - podcięcia erozyjne na brzegach rzek brzegów rzek (ważne siedliska niektórych gatunków roślin i ptaków.*

W związku z powyższym, sama analiza narażenia form ochrony przyrody na zalanie jest trudna do interpretacji – dla niektórych form ochrony przyrody powódź może być zagrożeniem, dla innych jednak (a jak się wydaje dotyczy to większości form ochrony przyrody w dolinach rzecznych) będzie czynnikiem pozytywnym, a nawet wręcz niezbędnym. W/w zagadnienia muszą być uwzględnione w prognozie oddziaływania planów zarządzania ryzykiem powodziowym na środowisko. Prognoza ta musi m. in. badać, w jakim stopniu przewidywane ograniczenie ryzyka powodziowego spowoduje ograniczenie zalewów tych ekosystemów i elementów przyrody, dla których takie zalewy są pozytywne lub wręcz niezbędne. Prowizorycznie, w aktualnych planach, pozytywnie oceniamy fakt, że w dalszych analizach ryzyka powodziowego, w ramach kategorii oddziaływania na środowisko, wzięto pod uwagę tylko ryzyko zalania obiektów antropogenicznych, które byłyby źródłem zagrożeń środowiskowych, a nie brano pod uwagę ryzyka zalania chronionych obszarów przyrodniczych – uważamy, że jest to rozwiązanie lepsze, niż branie pod uwagę „potrzeby ochrony chronionych obszarów przyrodniczych przed powodzią”, ponieważ dla takich obszarów okresowe naturalne zalewy wodami rzecznyymi częściej bywają korzystne, niż niszczące.”

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

W Prognozie uwzględniono potrzebę okresowego zalewania lub zasilania w wodę siedlisk przyrodniczych. Eliminację tego typu zjawisk oceniono jednoznacznie negatywnie.

W Prognozie, w ramach analizy oddziaływań skumulowanych napisano: „Większość ekosystemów od wody zależnych wymaga ciągłej łączności w wodami powierzchniowymi lub przynajmniej okresowego zasilania w wodę (zalewania) . Dotyczy to siedlisk w korycie rzeki, a także siedlisk w dolinie rzecznej poza korytem – takich jak olsy lub łęgi. Okresowego zasilania wymagają też siedliska starorzeczy oraz siedliska utrwalonych obszarów bagiennych i podmokłych. Obniżenie poziomu wód lub redukcja sezonowych wezbrań spowodowana funkcjonowaniem infrastruktury przeciwpowodziowej stanowi zagrożenie dla takich siedlisk. Inwestycje takie jak suche zbiorniki, poldery, zmiany profilu cieków mogą się przyczyniać do pogłębienia niekorzystnych zmian.” W Załączniku D.4, w rozdziale 3.3.2 dotyczącym potencjalnych oddziaływań generowanych przez budowę wałów wskazano również na potencjalny wpływ ograniczenia zalewania siedlisk na faunę: „Szczególnie ważne w przypadku wpływu na zwierzęta są zmiany typów siedlisk wynikające z ograniczenia terenów zalewanych wodami wezbraniowymi, zmiany w uwilgotnieniu siedlisk, a szczególnie osuszenia oraz

wynikające z tego uproszczenia struktury i zróżnicowania siedlisk. W wyjątkowych sytuacjach wały mogą odciąć znaczną część doliny rzecznej powodując zmiany biotopu na dużych przestrzeniach, zapewniającym siedlisko dla wielu cennych gatunków”. Jest to zbieżne z opinią NGO.

W Prognozie wskazano na ryzyka dla realizacji strategicznych celów ochrony środowiska, w tym celu „Ochrona bioróżnorodności” wynikających z realizacji niektórych działań. W Prognozie przedstawiono także typowe środki minimalizujące, jakie mogą być podjęte w ramach realizacji poszczególnych typów przedsięwzięć (Załącznik D.4 Prognozy). W przypadku stwierdzenia w Prognozie ryzyka wystąpienia znacząco negatywnych oddziaływań, wskazano także dodatkowe środki minimalizacji w odniesieniu do potencjalnie zagrożonych siedlisk i gatunków od wody zależnych.

Wnioski:

Wnioski i rekomendacje zawarte w Prognozie są zbieżne z uwagami NGO.

3.1.7 Prawdopodobieństwo uzyskania zgody na realizację przedsięwzięć na zasadzie derogacji (art. 4.7. RDW, 6.4. dyrektywy siedliskowej), a analiza wielokryterialna

Klub Przyrodników podnosi: „Przedstawione do konsultacji dokumenty nie opisują jasno, w jaki sposób wybrano wariant rekomendowany, w szczególności w jaki sposób wybrano między możliwymi alternatywami rozwiązań technicznych oraz jak wybrano między alternatywami rozwiązań technicznych i nietechnicznych. Wspomniano, że wyboru tego dokonano na podstawie analizy wielokryterialnej. Opis metody analizy wielokryterialnej użytej do wyboru między alternatywnymi działaniami, zawiera jednak luki i nasuwa wątpliwości, np.:

- a) Jakie chronione obszary przyrodnicze uznano za obszary „wysokiej”, „średniej” i „niskiej” rangi?
- b) Jak oceniono „prawdopodobieństwo uzyskania zgody na realizację przedsięwzięcia” w przypadku znaczącego oddziaływania na formę ochrony przyrody?
- c) W ramach oceny oddziaływania na cele środowiskowe dla wód, jak oceniono, czy spełnienie przesłanek z art. 4.7. RDW może zostać należycie uzasadnione? Wskazujemy tu, że w równoległe opracowywanych i konsultowanych planach gospodarowania wodami, na listach proponowanych inwestycji ubiegających się o derogację z art 4.7 RDW, w zdecydowanej większości przypadków spełnienie przesłanek z art. 4.7. RDW nie jest należycie uzasadnione. Nie jest jasne, jakie przyjęto wagi kryteriów w analizie wielokryterialnej. Nie znajdujemy też zestawień przyznanych ocen, które umożliwiłyby prześledzenie przeprowadzonej analizy.

Trzeba tu także zwrócić uwagę, że:

- negatywne oddziaływanie na cele środowiskowe dla wód przy braku należytego uzasadnienia przesłanek z art 4.7 RDW lub,
- znaczące negatywne oddziaływanie na obszar Natura 2000 przy istnieniu rozwiązań alternatywnych (choćby bardziej kosztownych) lub przy braku możliwości adekwatnej kompensacji lub,
- naruszenie zakazów obowiązujących wobec formy ochrony przyrody przy braku formalnej możliwości uzyskania zezwolenia na odstępstwo do tych zakazów, powinny być

przesłankami dyskwalifikującymi wariant, a nie tylko przesłankami brnymi pod uwagę w analizie wielokryterialnej. W sytuacjach powyższych realizacja przedsięwzięcia zgodnie z prawem UE lub polskim nie będzie możliwa, choćby było ono „wielokryterialnie” najkorzystniejsze”.

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

W Prognozie dużo uwagi poświęcono stosowalności derogacji dopuszczonej art. 6.4 Dyrektywy Siedliskowej i/lub 4.7. Ramowej Dyrektywy Wodnej – dla inwestycji potencjalnie negatywnie oddziałujących na obszary Natura 2000 lub na cele środowiskowe JCWP. Zidentyfikowano takie przypadki i przeprowadzono analizę wskazując ryzyko nieuzyskania derogacji dla poszczególnych inwestycji i działań. W niektórych przypadkach konieczne jest przeprowadzanie dalszych badań pozwalających ostatecznie określić możliwość zastosowania derogacji – na etapie analiz dla poszczególnych przedsięwzięć ze wskazaniem na konieczność uwzględnienia kumulacji w czasie i przestrzeni w obrębie tych samych typów przedsięwzięć lub/albo różnych typów. Jest to szczególnie istotne w przypadku działań o wysokiej ocenie potencjalnych korzyści społeczno-gospodarczych. W takich przypadkach racjonalne jest wstrzymanie się z ostateczną decyzją do czasu rozstrzygnięcia wątpliwości i ewentualne uwzględnienie tych działań w kolejnych okresach programowania.

W toku prac nad PZRP aspekty środowiskowe były w nim uwzględniane od samego początku. Analizy te były doszczegółowione w ramach SOOŚ.

W związku z potencjalnym konfliktem środowiskowym pomiędzy działaniami planowanymi w I okresie planistycznym (odbudowa łącznie 300 ostróg, wycinka w międzywalu, budowa i przebudowa wałów przeciwpowodziowych oraz budowa II etapu kierownic w ujściu Wisły) z działaniami przewidzianymi w II okresie planistycznym, w tym przede wszystkim budową stopnia wodnego poniżej Włocławka – w Prognozie zawarto zapis o konieczności doprecyzowania zakresu i skali planowanych ingerencji w środowisko, tak aby było możliwe wykonanie kompensacji przyrodniczej spełniającej wymogi prawa, co jest jednym z warunków koniecznych do spełnienia w celu uzyskania derogacji z art. 6.4 dyrektywy siedliskowej (art. 34 ustawy o ochronie przyrody) oraz 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej (art. 38j ustawy Prawo wodne).

Doprecyzowanie Planu w w/w zakresie było konieczne, aby było możliwe uzyskanie derogacji i przyjęcie PZRP przez Radę Ministrów. Zgodnie bowiem z obowiązującym prawem (Art. 55. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie ...) „Projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47, nie może zostać przyjęty, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy o ochronie przyrody, jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że może on znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.”

W wyniku przeprowadzonych analiz, ostatecznie dla inwestycji, dla których istniały wątpliwości co do możliwości zastosowania derogacji, zalecono wykonanie w pierwszym okresie planistycznym dokumentacji mającej na celu ustalenie lokalizacji inwestycji, jej skali oraz zaplanowania ewentualnych kompensacji przyrodniczych, w tym uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Wnioski:

Uwagi wskazane przez NGO są zbieżne z wnioskami SOOŚ. Znajduje to odzwierciedlenie w Prognozie, zwłaszcza w analizach pogłębiających wyniki AWK w aspektach krytycznych związanych z oddziaływaniem na obszary Natura 2000 oraz cele środowiskowe dla wód.

3.2 Zagadnienia dotyczące konkretnych lokalizacji (case studies)

W niniejszym rozdziale omówiono przykłady planowanych w ramach PZRP dużych inwestycji, które budziły wątpliwości podczas konsultacji społecznych. Pokazano po dwa przypadki z obszaru dorzecza Wisły i obszaru dorzecza Odry. Przytoczono uwagi NGOs oraz omówiono, w jaki sposób zagadnienie zostało przeanalizowane w Prognozie.

3.2.1 Budowa stopnia wodnego poniżej Włocławka – obszar problemowy Dolna Wisła z Toruniem

Klub Przyrodników stwierdza: „W obszarze problemowym Dolna Wisła z Toruniem:

- a) *Negatywnie oceniamy zaproponowany wariant i uważamy, że jest on niedopuszczalny z przyczyn środowiskowych;*
- b) *W szczególności, uważamy że budowa stopnia wodnego poniżej Włocławka tak silnie negatywnie oddziaływałaby na środowisko, że nie można będzie dopuścić jej do realizacji. Stopień oddziaływalby destrukcyjnie na obszary Natura 2000, a nawet gdyby rozważyć zezwolenie na jego budowę w trybie art 6.4 Dyrektywy Siedliskowej, to nie będzie to możliwe z powodu braku możliwości zapewnienia adekwatnej kompensacji. Zwracamy tu uwagę, że ew. stopień nie zapewniłby rezerwy powodziowej, a tylko podpiąłby zaporę we Włocławku.*
- c) *Zasadnicze wątpliwości ze środowiskowego punktu widzenia budzą także „prace konserwacyjne w obrębie koryta wielkiej wody” na Dolnej Wiśle oraz odbudowa urządzeń regulacyjnych Wisły. Podstawą wartości przyrodniczych doliny Dolnej Wisły, chronionych m. in. w obszarach Natura 2000 jest właśnie „dziczejący” charakter koryta Wisły i jej międzywala; w tym krętość nurtu, występowanie przemiałów, wybojów i łach, znaczny stopień renaturyzacji dawnej zabudowy ostrogowej, mozaika zarośli i zadrzewień łęgowych w międzywale. Interesem społecznym jest zachowanie i ochrona tych wartości, co należy uwzględnić.*
- d) *Jako rozwiązania alternatywne należy tu rozważyć:*
  - *ewentualne podwyższenie, a nie tylko remonty wałów,*
  - *rezygnację z ochrony niezabudowanych terenów rolniczych, także za obecnymi wałami, przy dostosowaniu gospodarki rolnej do możliwości okresowego zalewu.*
- e) *Rozważając prace w Ujściu Wisły, w tym przedłużanie i remont kierownic, trzeba uwzględnić, że: - ze względów środowiskowych konieczne jest zachowanie zespołu łach stożka ujściowego Wisły, tj. zachowanie procesu ich dynamicznego tworzenia się; łachy te wraz z zasiedlającą je fauną stanowią unikatową wartość przyrodniczą w skali europejskiej i są sednem obszarów Natura 2000 w Ujściu Wisły; - ze względów środowiskowych trzeba zachować także możliwie mało zmienioną strefę mieszania się wód słodkich i morskich, chronioną tu jako siedlisko przyrodnicze estuarium. Z powyższych przyczyn uważamy, że koncepcja dla tego obszaru problemowego wymaga zasadniczego przepracowania. Dla problemu Włocławka należy rekomendować utrzymanie stanu istniejącego z niezbędnymi remontami, a nie budowę nowego stopnia. Jako alternatywę należy też rozważyć likwidację Zalewu Włocławskiego.”*

Również WWF postuluje likwidację zapory we Włocławku: „Najbardziej korzystnym rozwiązaniem wszystkich problemów jakie stwarza ten stopień i zbiornik (łącznie z rzekomym zagrożeniem katastrofą budowlaną) jest wyłączenie stopnia Włocławek z użytkowania. Analiza alternatywnych wariantów przeprowadzona przez WWF wykazała, że rozwiązanie to jest najbardziej korzystne zarówno pod względem ekonomicznym jak i środowiskowym.”

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

W ramach prac nad Prognozą skupiono się na badaniu dopuszczalności derogacji dla tej inwestycji i to zarówno w odniesieniu do związanych z doliną Wisły obszarów Natura 2000, jak też celów środowiskowych RDW.

Na poziomie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu PZRP stwierdzono, że przesłanki do uzyskania derogacji mogą zaistnieć, niemniej jednak szczegóły muszą zostać rozwiązane na poziomie projektowania przedsięwzięcia w powiązaniu z innymi inwestycjami planowanymi w regionie wodnym Dolnej Wisły.

Skutkiem tego, w finalnej wersji PZRP nie zaplanowano rozpoczęcia budowy stopnia wodnego poniżej Włocławka, która determinowała ocenę środowiskową wybranego wariantu. Na I cykl planistyczny zaplanowano opracowanie niezbędnych, w kontekście środowiskowym, dokumentacji.

Ocena działań proponowanych w Hot Spocie „Dolna Wisła” w Prognozie wskazuje na potencjalny konflikt w ZP Dolnej Wisły pomiędzy działaniami przewidzianymi w Planie oraz osiągnięciem celów ochrony środowiska (bioróżnorodności, celów środowiskowych RDW oraz ochrony powierzchni ziemi, w tym gleb). W pierwszym cyklu planistycznym należy skupić się na wykonaniu dodatkowych analiz, ewentualnym wyborze lokalizacji przedsięwzięcia i wykonaniu projektu kompensacji przyrodniczej. Stwierdzone znacząco negatywne oddziaływanie na siedliska i gatunki priorytetowe mogą także wymagać uzyskania opinii Komisji Europejskiej, która jest wiążąca dla polskich organów administracji. Tym samym dopiero spełnienie wszystkich przesłanek do derogacji z art. 38j ustawy Prawo wodne oraz art. 34 ustawy o ochronie przyrody (odpowiednio 4.7 RDW i 6.4 dyrektywy siedliskowej) da możliwość realizacji tego przedsięwzięcia.

W Prognozie wskazano ponadto na ryzyko konfliktu pomiędzy zaplanowanymi innym działaniami w ZP Dolna Wisła, a planowanym stopniem wodnym oraz podano zalecenia do dokumentacji (Załącznik D.4, zalecenia dla typu przedsięwzięć „zbiorniki wodne ...”).

Wnioski:

W Prognozie zwrócono szczególną uwagę na obszary problemowe, wskazane w uwagach NGOs. Przeprowadzono odpowiednie analizy w zakresie wpływu na realizację strategicznych celów ochrony środowiska udzielając odpowiedzi mających w tym przypadku znaczenie dla możliwości przyjęcia Planu.

3.2.2 Ujście Wisły

Klub Przyrodników stwierdza, że „niektóre zjawiska i elementy wskazywane tu jako „problemowe” z punktu widzenia ochrony przeciwpowodziowej są zarazem elementami decydującymi o walorach przyrodniczych i z tego punktu widzenia wymagają zachowania. W szczególności:

- a) „stożek ujściowy” w ujściu Wisły to kluczowe siedlisko dla foki szarej i wielu unikatowych gatunków ptaków; b) liczne przemiały i ławice (łachy piaszczyste), a pomiędzy nimi głębokie wyboje, występujące odsypy (łachy) i duża krętość nurtu to podstawowe cechy decydujące o wartościach przyrodniczych Dolnej Wisły.
- b) Zasadnicze wątpliwości ze środowiskowego punktu widzenia budzą także „prace konserwacyjne w obrębie koryta wielkiej wody” na Dolnej Wiśle oraz odbudowa urządzeń regulacyjnych Wisły. Podstawą wartości przyrodniczych doliny Dolnej Wisły, chronionych m. in. w obszarach Natura 2000 jest właśnie „dziczejący” charakter koryta Wisły i jej międzywala; w tym krętość nurtu, występowanie przemiałów, wybojów i łach, znaczny stopień renaturyzacji dawnej zabudowy ostrogowej, mozaika zarośli i zadrzewień lęgowych w międzywale. Interesem społecznym jest zachowanie i ochrona tych wartości, co należy uwzględnić.
- c) Jako rozwiązania alternatywne należy tu rozważyć:
  - ewentualne podwyższenie, a nie tylko remonty wałów,
  - rezygnację z ochrony niezabudowanych terenów rolniczych, także za obecnymi wałami, przy dostosowaniu gospodarki rolnej do możliwości okresowego zalewu.
- d) Rozważając prace w Ujściu Wisły, w tym przedłużanie i remont kierownic, trzeba uwzględniać, że:
  - ze względów środowiskowych konieczne jest zachowanie zespołu łach stożka ujściowego Wisły, tj. zachowanie procesu ich dynamicznego tworzenia się; łachy te wraz z zasiedlającą je fauną stanowią unikatową wartość przyrodniczą w skali europejskiej i są sednem obszarów Natura 2000 w Ujściu Wisły;
  - ze względów środowiskowych trzeba zachować także możliwie mało zmienioną strefę mieszania się wód słodkich i morskich, chronioną tu jako siedlisko przyrodnicze estuarium.”

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

Z dostępnych informacji wynika, że rejon ujścia Wisły jest w trakcie przebudowy - zadanie realizowane w ramach projektu realizowanego przez RZGW w Gdańsku pn.: „Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław – Etap I”, finansowanego z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013. W ramach projektu przewiduje się remont kierownicy wschodniej na długości ok. 600 m oraz jej wydłużenie o 200 m (wraz z wykonaniem głowicy), a także remont kierownicy zachodniej na odcinku ok. 550 m wraz z wykonaniem głowicy. Jak widać działania te uzyskały stosowne zezwolenia poprzedzone decyzjami środowiskowymi.

Działania nr 27 (W_DW_21 Ochrona przed wodami powodziowymi dolnego odcinka Wisły od Włocławka do jej ujścia do Zatoki. Prace konserwacyjne na obszarze koryta wielkiej wody Dolnej Wisły – nadal są elementem PZRP oraz nr 24 Ochrona przed wodami powodziowymi dolnego odcinka Wisły od Włocławka do jej ujścia do Zatoki. Odbudowa budowli roboty regulacyjne na Dolnej Wiśle/ostrog. I Przebudowa ujścia Wisły etap II. Realizacja” są nadal elementami PZRP w wersji przedstawionej do konsultacji wraz z Prognozą – na I okres i na dalsze okresy planowania.

Analizując w Prognozie miejsca wykonywania zaplanowanych prac (koryto rzeki i terasa zalewowa) największy potencjalny negatywny wpływ wystąpi na siedliska i gatunki związane

bezpośrednio z korytem rzeki, w tym ryby i ptaki gniazdujące na piaszczystych wyspach i łachach oraz na siedliska łęgów. Pośrednio zaplanowane przedsięwzięcia mogą także oddziaływać na ziołorośla nadrzeczne, starorzecza i łąki (poprzez trasy dojazdu, używanie ciężkiego sprzętu, składowania materiałów budowlanych i materiału pozyskanego z rzeki, czy drewna z wycinki). W przypadku przebudowy kierownicy przy ujściu Wisły stwierdzono potencjalną możliwość znaczącego wpływu na siedlisko 1130 oraz związane z nim gatunki, w tym foki.

Ponadto, stosując zasadę przezorności, w Prognozie zwrócono szczególną uwagę na możliwość wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na integralność obszarów Natura 2000 oraz spójność sieci ze względu na wpływ skumulowany zaplanowanych w PZRP przedsięwzięć. Na tym etapie nie są znane szczegóły związane z np. ilością drzew i lokalizacją zaplanowanej wycinki w ramach oczyszczania i utrzymania międzywala, lokalizacją planowanej odbudowy ostróg w ramach regulacji Wisły, itp. Nie wyklucza się również możliwości wpływu na pozostałe cele ochrony obszaru, co powinno zostać zweryfikowane na etapie oceny oddziaływania dla planowanych przedsięwzięć uwzględniającej także wpływ skumulowany.

W Prognozie uznano te działania za konfliktowe w kontekście osiągnięcia celów środowiskowych RDW. Zastosowano tu oczywiście zasadę przezorności, przyjmując, że na etapie procedury oceny oddziaływania na środowisko / Naturę 2000 planowanych przedsięwzięć działania zostaną doprecyzowane i pozwoli to określić szczegółowo działania minimalizujące niekorzystny wpływ, także na cele środowiskowe RDW.

Działania przeciwpowodziowe zaplanowane do realizacji w pierwszym okresie planistycznym w ZP Dolnej Wisły obejmują dużą skalę prac w przestrzeni i czasie. Należy liczyć się z oddziaływaniem skumulowanym w związku z działaniami:

- Przebudowa ujścia Wisły (wydłużenie kierownicy) pozwalających wynosić rumowisko rzeczne w głąb Zatoki Gdańskiej (co wiąże się m.in. z likwidacją piaszczystych łach ujściowych – siedliska fok i ptaków wodnych)
- Dostosowanie koryta rzeki dla przepływu wód powodziowych (prawdopodobna likwidacja łach, pogłębianie, likwidacja siedlisk łęgowych)
- Budowa/odbudowa ostróg na odcinku rzeki od Włocławka do ujścia do Zatoki mająca za zadanie nieznaczne spiętrzenie wód dla potrzeb lodołamania (nie jest znany wpływ na parametry fizykochemiczne i hydromorfologiczne wód) oraz spowalnianie nurtu (spłaszczanie fali powodziowej) powodujące zmiany parametrów hydromorfologicznych rzeki
- Budowy/przebudowy wałów przeciwpowodziowych (wiąże się to z możliwą zmianą procesów glebotwórczych na odciętych wzajemnie fragmentach dolin).

Skutki tych działań mogą wymagać kompensacji z ustawy POŚ. Konieczne jest szczegółowe przeanalizowanie tego aspektu i możliwych do zastosowania środków minimalizujących czy kompensujących zależnych od szczegółowych danych dotyczących lokalizacji przedsięwzięć, ich skali oraz uwarunkowań środowiska w miejscu realizacji na etapie oceny oddziaływania na środowisko / Naturę 2000 planowanych inwestycji.

W wyniku zrealizowanych prac możliwe do zastosowania działania minimalizujące mogą okazać się w przypadku inwestycji w ZP Dolnej Wisły niewystarczające i konieczne może być zastosowanie rozwiązań kompensujących (siedliska łęgowe, piaszczyste łachy w korycie rzeki i u ujścia do Zatoki stanowiące siedliska fok i ptactwa wodnego) wynikających z art. 34 ustawy

o ochronie przyrody. Na poziomie ogólności dokumentu strategicznego sformułowano pożądane kierunki ograniczania negatywnych skutków realizacji PZRP. Generalną zasadą przy realizacji zaplanowanych prac powinno być unikanie oddziaływania, a w szczególności oddziaływania znacząco negatywnego, mogącego pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, siedlisk gatunków i samych gatunków, a poprzez to przyczynić się do ubożenia bioróżnorodności i zagrożenia realizacji międzynarodowych konwencji, dyrektyw i wynikających z nich celów szczegółowych omówionych w Prognozie.

Wnioski:

W Prognozie zwrócono szczególną uwagę na obszary problemowe, wskazane w uwagach NGO. Przeprowadzono odpowiednie analizy w zakresie wpływu na realizację strategicznych celów ochrony środowiska udzielając odpowiedzi mających w tym przypadku znaczenie dla możliwości przyjęcia Planu.

3.2.3 Ujście Warty: prace utrzymaniowe i regulacja rzeki – w odniesieniu do Parku Narodowego „Ujście Warty” czy „Drawieńskiego Parku Narodowego”

Klub Przyrodników stwierdza: „Identyfikowane w PZRP „zagrożenia” związane z rejonem Ujścia Warty są właśnie czynnikami, które decydują o wartościach przyrodniczych Ujścia Warty, w tym o istnieniu Parku Narodowego Ujścia Warty. W szczególności:- Cofka Odry do Warty i utrzymujące się przez długi okres wysokie stany wód, czasem uniemożliwiające spłynięcie wody powodziowej lub pochodzącej lodów ze zlewni Warty – to właśnie czynniki decydujące o powstawaniu i utrzymywaniu się wiosennych rozlewisk wody nad dolną Wartą – kluczowych dla ptaków; - Zniszczenia budowli regulacyjnych (ostrogi, tamy równoległe, opaski brzegowe) Dolnej Warty i Noteci powodują na dolnej Warcie „ucieczkę” wody z głównego koryta w kierunku Parku Narodowego Ujście Warty (Słońsk), co powoduje wypłytenia w głównym korycie rzeki i spowolnienie nurtu, co z kolei utrudnia odpływ lodów i powoduje coroczne zatory lodowe i powódzie – ta „ucieczka wody” z Warty to podstawowe źródło zasilania w wodę terenu parku narodowego, W związku z powyższym, nie można zgodzić się z konkluzjami o konieczności przyspieszania spływu lodów, usuwaniu zadrzewień i zarośli z międzywala w parku narodowym, odbudowy urządzeń regulacyjnych, ponieważ działania takie doprowadziłyby do niedostatecznego zasilania terenu parku narodowego w wodę, a to naruszałoby m. in. międzynarodowe zobowiązania Polski, zarówno wynikające z prawa UE jak i z Konwencji Ramsarskiej. [...]

Zupełnie nieprawdziwe jest wskazywanie (karta zlewni), że na Drawie „drzewa i zakrzaczenia (...) znacznie utrudniają spływ wód powodziowych, a usuwanie roślinności napotyka na trudności z uwagi na teren (...) Drawieńskiego Parku Narodowego, a także na rzece Drawie na poligonie wojskowym”. Z Drawy ani z jej sąsiedztwa na terenie DPN nie są usuwane żadne drzewa, w tym w całości pozostawiany jest rumosz drzewny w korycie rzeki, a nie powoduje to zupełnie żadnego zagrożenia powodziowego, ani nawet nie wzmaga wylewów na przylegających do Drawy terenach leśnych - występują tylko w niektórych latach wiosenne zalewy aluwialnych lasów łęgowych wskutek wysokich stanów wód związanych z roztopami, ale nie następuje żadne podpiętrzanie na zatorach drzewnych. Ani na terenie DPN, ani na odcinku poligonu wojskowego, ani na większości innych odcinków Drawy, w sąsiedztwie tej rzeki nie występują żadne elementy, które musiałyby być chronione przed powodzią. Nieprawdziwe jest wskazywanie, iż zagrożeniem jest „brak szczegółowych zasad i procedur współpracy z Parkami Narodowymi i osobno z poligonem wojskowym dotyczących właściwego utrzymania odcinków

rzek na ich terenie”, gdyż na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego ani poligonu wojskowego nie występują żadne potrzeby wykonywania działań utrzymaniowych. To właśnie naturalne procesy hydromorfologiczne Drawy, w tym kształtowanie przez naturalną dynamikę rumoszu drzewnego, a nie modyfikowane przez żadne prace utrzymaniowe, są podstawą wartości przyrodniczych Drawieńskiego Parku Narodowego!

W obszarze problemowym Kostrzyn-Słońsk: Zaproponowane rozwiązania są zupełnie nietrafne, ponieważ spowodowałyby „ochronę” przed powodzią obszaru tzw. Basenu Słońskiego, czyli centralnej części parku narodowego Ujście Warty, dla której powódzie są zjawiskiem korzystnym i koniecznym, kluczowym dla walorów przyrodniczych Parku.”

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

Zgodnie z przeprowadzoną oceną w ramach PZRP, Park Narodowy Ujście Warty jest wspólnym dobrem mieszkańców regionu. Istnieje jednak cały szereg nieporozumień wynikających między innymi z braku ścisłej współpracy przyrodników i instytucji zajmujących się gospodarką wodną. Postulowane w projekcie PZRP opracowanie „szczegółowych zasad i procedur współpracy z Parkami Narodowymi i osobno z poligonem wojskowym dotyczących właściwego utrzymania odcinków rzek na ich terenie” należy, w naszej intencji, traktować pozytywnie dla ochrony przyrody również. Oczywiście jest, że nie należy pogłębiać rzeki lub wykonywać budowli regulacyjnych na rzece Drawie na terenie np. DPN czy poligonu wojskowego. Mogą się jednak zdarzyć ekstremalne sytuacje, w których współpraca przyrodników, wojska i służb gospodarki wodnej będzie konieczna, a z pewnością korzystna. Zasady te, opracowane wspólnie, określiłyby taki zakres prac utrzymaniowych, który by po pierwsze nie szkodził przyrodzie, a jednocześnie nie powodował zdarzeń powodujących katastrofalne zagrożenie. Zasady te dla różnych Parków Narodowych i różnych rzek byłyby podobne ale różne w sprawach szczegółowych. Według Klubu Przyrodników, obecne plany utrzymaniowe w poszczególnych PN, mimo zapraszania na ich prezentację służb gospodarki wodnej, zbyt mały akcent kładą na gospodarkę wodną i procedury współpracy.

Zagrożenie niewystarczającego zasilania wodą PN Ujście Warty wymaga odrębnego wyjaśnienia. Po pierwsze lewobrzeżna część doliny Warty na całej długości PN Ujście Warty nie jest obwałowana. Każda woda wyższa od brzegowej przedostaje się więc na basen słoński, a niższa powoduje filtrację wody w kierunku południowym. Niezależnie od tego basen słoński jest zasilany z własnej zlewni oraz z cofki Odry. Północny polder, który jest obwałowany i ma system pompowni melioracyjnych, jest zaopatrywany w wodę z cieków na zawalu, z przesiaków oraz dodatkowo, w ramach najnowszego projektu przyrodniczego „Bagna są dobre.....” z budowli ujęcia wody w prawobrzeżnym wale, z Warty. Podczas powodzi, wody cofkowe z Odry wlewają się na teren basenu słońskiego przez Kanał Postomski. Tak więc dopływ wody na teren PN Ujście Warty jest zapewniony z wielu kierunków. Problemem jest prawdopodobnie brak wody w czasie suszy biologicznej ale w naturze takie stany występują. Już teraz dyrekcja PN eksploatuje, specjalnie do tego celu wykonane urządzenia wodne, ujęcie wody z Warty na teren PN Ujście Warty przy stanach niższych niż dla wody brzegowej. Wydaje się, że w sytuacjach ekstremalnych dodatkowe ujęcia wody dla PN są możliwe w szerszym zakresie również przy przepływach niskich, pod warunkiem uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

Działania rekomendowane w projekcie PZRP nie zakłócają równowagi między potrzebami PN Ujście Warty a wymaganiami innych użytkowników oraz konieczności wynikającej z potrzeb zmniejszania zagrożenia i ryzyka powodziowego. Pozostawienie wyrw brzegowych prowadziłoby w dłuższej perspektywie czasowej do niekontrolowanej zmiany koryta głównego

Warty, co mogłoby spowodować negatywne, trudne do przewidzenia skutki. Największa wyrwa miała długość blisko 100 m, i było tylko kwestią czasu, kiedy podczas powodzi i zatoru lodowego, rzeka zmieni kierunek. Ryzyko było tak wielkie, że należało tą wyrwę i kilka mniejszych zabezpieczyć. Uważamy, że konieczne prace odtworzeniowe i utrzymaniowe należy kontynuować.

W Prognozie, biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje, przeanalizowano wszystkie działania, które przewidziano w pierwszym okresie planistycznym do realizacji w Planie, a które mogłyby mieć wpływ na Park Narodowy Ujście Warty. W wyniku tych analiz nie stwierdzono możliwości wystąpienia negatywnego oddziaływania. Dla obszaru Natura 2000 PLC080001 Ujście Warty, ustanowionego na tym samym terenie, stwierdzono w Prognozie, że potencjalne zagrożenie integralności może być skutecznie ograniczone za pomocą typowych działań minimalizacyjnych.

Wnioski:

W Prognozie zwrócono szczególną uwagę na obszary problemowe, wskazane w uwagach NGO. Przeprowadzono odpowiednie analizy w zakresie wpływu na realizację strategicznych celów ochrony środowiska udzielając odpowiedzi mających w tym przypadku znaczenie dla możliwości przyjęcia Planu.

3.2.4 Przywrócenie walorów przyrodniczych Doliny Dolnej Odry poprzez poprawę zdolności retencyjnych i przeciwpowodziowych Międzyodrza

Klub Przyrodników stwierdził, że: „*pomimo pozornie proekologicznego tytułu i opisu, działanie to będzie znacząco negatywnie oddziaływać na wartości przyrodnicze. Międzyodrze od II wojny światowej stanowi rozległy obszar „zdziczały” i praktycznie nieużytkowany, z czym wiążą się obecnie istotne wartości przyrodnicze. Część mieszkańców Szczecina postrzega sąsiadujący z miastem „obszar dzikiej przyrody” jako istotną wartość. Także w polsko-niemieckim systemie obszarów chronionych w dolinie Dolnej Odry, Międzyodrze stanowi ważną „strefę rdzeniową”, w której obecnie mogą zachodzić spontaniczne procesy przyrodnicze, niesterowane bezpośrednio przez człowieka. Także przy braku funkcjonujących urządzeń hydrotechnicznych, jest to rozległy obszar naturalnej, niesterowanej retencji, umożliwiający rozlewanie się wód Odry. Proponowana odbudowa urządzeń hydrotechnicznych umożliwiłaby w pewnym zakresie sterowanie tą retencją, ale w żaden sposób nie zwiększy pojemności Międzyodrza do którego wody tak czy inaczej mogą się wlewać tylko grawitacyjnie – mogłaby co najwyżej służyć spowalnianiu wypływu z Międzyodrza w okresie opadania fali powodziowej, a to ma umiarkowane znaczenie dla zarządzania ryzykiem. Te ograniczone korzyści nie przeważają nad stratami przyrodniczymi, jakie przyniosłaby ingerencja w ten teren. Proponowane przedsięwzięcie zwiększy dostępność terenu (co jest niekorzystne dla jego ochrony) i zniweczy walory Międzyodrza jako obszaru dzikiej, funkcjonującej spontanicznie przyrody. Wbrew spotykanym niekiedy twierdzeniom, nie widzimy potrzeby żadnej ingerencji w warunki wodne Międzyodrza uzasadnianej „przywróceniem” walorów przyrodniczych*”

Sposób uwzględnienia zagadnienia w Prognozie:

W PZRP nie określono szczegółowego zakresu tej inwestycji, podkreślono, że założenia projektowe realizacji zadania poprzedzone zostaną stworzeniem modelu hydrologiczno-przyrodniczego tego obszaru. Wykonanie założeń modelu doprowadzić winno do osiągnięcia równowagi hydrologicznej na całym obszarze Międzyodrza, zatem takiej pracy kanałów, rowów i urządzeń hydrotechnicznych, aby zapewnić odpowiednie nawadnianie i szybkie odwadnianie

obszarów cennych przyrodniczo jednocześnie podnosząc poziom bezpieczeństwa powodziowego terenów przyległych do rzeki Odry poprzez usprawnienie retencyjnego potencjału Międzyodrza. Dla celów przygotowania modelu, zakłada się m.in. zapewnienie całorocznej obserwacji stanów wód na Międzyodrzu i skorelowanie ich z zapotrzebowaniem obszarów cennych przyrodniczo na obniżanie/podwyższanie stanów wód – stabilizację poziomów wód. Nie planuje się sterowania poziomami wody na Międzyodrzu za pomocą wszystkich pracujących tam kiedyś urządzeń piętrzących i upustowych. Znacząca część funkcjonalności zostanie osiągnięta poprzez umożliwienie grawitacyjnego napływu i odpływu wód.

W analizach przeprowadzonych w Prognozie dla regionu wodnego Dolnej Odry wskazano, że wskutek realizacji inwestycji istnieje potencjalne ryzyko negatywnego wpływu na cele ochrony obszarów Natura 2000 oraz środowiskowe cele dla wód. Określono jednocześnie zasady, jakie należy stosować zarówno podczas projektowania, jak i realizacji tego typu przedsięwzięć. Prognoza nie określa tutaj potencjalnego konfliktu, gdyż w PZRP wprowadzono jednoznaczny zapis, że do realizacji zarekomendowano zakres inwestycji, dla którego wykazany zostanie brak wpływu na osiągnięcie celów środowiskowych w rozumieniu RDW oraz znaczącego negatywnego wpływu na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000.

Wnioski:

W Prognozie zwrócono szczególną uwagę na obszary problemowe, wskazane w uwagach NGO. Przeprowadzono odpowiednie analizy w zakresie wpływu na realizację strategicznych celów ochrony środowiska udzielając odpowiedzi mających w tym przypadku znaczenie dla możliwości przyjęcia Planu.